wezen dat de wedergeboorte een onmiddelijk werk van God den Heere is.

Zij doelde, wat de beteekende zaak aangaat, niet op het afsnijden van de voorhuid voor natuurlijke doeleinden; ganschelijk niet. Die voorhuid doelde op de verdorven natuur. En zoo zag de besnijdenis op het uittrekken van het lichaam der zonde des vleesches.

Door de besnijdenis van Christus. Ja, want Christus was de groote Besnijder, zooals Hij nu alleen de éénige en de groote Dooper is.

Als wij zoo de diepe beteekenis van de Besnijdenis verstaan, dan komen we hiermede voor het feit dat in het O. Testament niet alleen de grooten en volwassenen werden besneden, maar ook de kleine kinderen van het Bondsvolk.

Ook voor die kleinen, alhoewel zij er niet van wisten, had de besnijdenis die hooge en die geestelijke beteekenis. Zij doelde ook voor hen op de besnijdenis des harten. Evenals de Doop hun beteekent en bezegelt een geestelijke wassching.

Daarom schreven we hierboven het bekende tekstwoord van Deut. 30 : 6 af: »De Heere uw God zal uw hart besnijden, *en het hart van uw zaad*, om den Heere uwen God lief te hebben met uw gansche hart en met uw gansche ziel, opdat gij levet."

Het is stellig een groote fout als wij over den Doop handelen en daarbij ons niet laten leiden door wat aangaande de Besnijdenis in Gods Woord geleerd wordt. Onze Vaders wisten het in art. 34 der Confessie zoo goed te zeggen, dat de Doop aan onze kinderen bediend wordt *op de zelfde beloften* als de Besnijdenis aan de kinderen van Israel".

En welke zijn die beloften?

Dat de Heere zal besnijden uwe harten *en het hart van uw zaad*. En daarom kregen die kleine kinderen het uitwendig teeken der Besnijdenis, als teeken en zegel daarvan dat de Heere, met een besnijdenis die zonder handen geschiedt, onmiddellijk dus, hun hart zou besnijden.

De Besnijdenis nu van het hart, is een der vele namen voor de wedergeboorte in engeren zin. Zij werd in Israel aan het zaad geschonken. Achter de Besnijdenis met het mes lag — voor zoover uitverkoren — de besnijdenis zonder handen in het hart van het zaad van Gods volk. En dat geldt nu van den Doop.

Het feit dat de kleine kinderen voorheen werden besneden, tegenwoordig worden gedoopt, leert, in rechtstreeksch verband met de beteekenis van Doop en Besnijdenis, de wedergeboorte in engeren zin, de besnijdenis des harten, die onmiddellijk zonder handen geschiedt.

Wie zoo vasthoudt aan het Verbond Gods, en wie zoo de beteekende zaak van Besnijdenis en Doop mag verstaan, die kan vrijmoedig antwoorden op de eerste Doopvraag dat hij gelooft dat zijn kinderen, alhoewel in zonde ontvangen en geboren, *in Christus geheiligd zijn*, en daarom als lidmaten van Zijne gemeente behooren gedoopt te worden.

Met nadruk hebben we telkens geschreven, als we het over de beloften des Heeren voor de Verbondskinderen hadden, »voorzoover uitverkoren.'

Achter het Verbond ligt de uitverkiezing. Ieder die over de uitverkiezing spreekt zonder haar met het Verbond in verband te brengen, gaat feil. Maar hij doet evenzeer verkeerd die over het Verbond spreekt, zonder daarbij te wijzen op den ernst der uitverkiezing. Dan maakt men valschelijk gerusten in Samaria.

Om bij de Besnijdenis te blijven. Al doelde de Besnijdenis der voorhuid op de besnijdenis des harten, wie zal zeggen dat ieder die het teeken der besnijdenis in zijn vleesch ontving, ook van God in zijn hart beneden was!

Ismael was besneden. Maar hij werd een spotter. Esau was besneden. Maar hij was een bitterheid des geestes voor zijn ouders.

Wie zou willen beweren, dat ieder uitwendig gedoopte ook een inwendig gedoopte of een wedergeborene was. Het zou een verschrikkelijke verantwoordelijkheid laden op hem die het beweren dorst.

Het Verbond Gods is zoo ingesteld: Aan U komt de belofte toe, en aan uwe kinderen en aan allen die verre zijn, *zoovele als er de Heere onze God toe roepen zal*.

Voorheen had ieder besnedene, tegenwoordig heeft ieder gedoopte, bij het volwassen worden zich zelf naarstig te beproeven en te onderzoeken of hij behoort tot hen die door den Heere onzen God er toe geroepen zijn, maar dan ook dien Doop voor eigen rekening te nemen, door belijdenis te doen van den naam des Heeren.

Het is goed, dat Dr. A. Kuyper eindigt met, zij het dan ook kort, de voorstelling af te snijden, alsof de Gereformeerde doopsbeschouwing tot valsche gerustheid aanleiding zou kunnen geven.

In Christus heeft noch besnijdenis noch voorhuid eenige kracht, maar alleen een nieuw schepsel.

Officieele Berichten.

Zondag 6 Nov. j.l. nam onze geachte leeraar bij zijn vertrek als geestelijk verzorger aan het Chr. Sanatorium te Zeist, afscheid van de Geref. kerk Zaandam B, naar aanleiding van 2 Thess. 1 : 3, 4a. Aan het einde zong de gemeente, na door een der Br. Ouderlingen en door Ds. W. Breukelaar alsmede door Ds. Jonker te zijn toegesproken, Psalm 121 : 4 toe.

Het adres van Zaandam B is tijdelijk W. Booker, scriba, Heerengracht 14.

Kort verslag van de vergadering der Classis Amersfoort, op 4 October 1904.

1. Ds. Teerink opent als praeses de vergadering door te laten zingen vs. 4 en 5 van den Morgenzang, te lezen Psalm 8 en voor te gaan in het gebed.

2. Bij het onderzoek der credentiebrieven blijkt, dat die van een der kerken niet ter tafel is. De reden hiervan gehoord, besluit de classis voor ditmaal de afgevaardigden dier kerk keurstem te verleenen. Overigens zijn al de kerken der classis wettig door hunne afgevaardigden vertegenwoordigd.

3. De notulen der vorige vergadering worden door den scriba gelezen en na eene enkele aanvulling vastgesteld; een ingekomen schrijven wordt voor kennisgeving aangenomen.

4. De attesten van Ds. E. J. Koppe, beroepen dienaar des Woords te Westbroek, worden geapprobeerd, en aan de kerken van Amersfoort A en B wordt opgedragen ditzelfde te doen met die van Ds. Voigt, beroepen dienaar des Woords te Bunschoten B, nadat ze zullen ingekomen en in orde bevonden zijn.

5. Bij de rondvraag naar art. 41 W. K. O. worden de gevraagde adviezen gegeven, en een ingekomen schrijven zal namens de classis worden beantwoord.

6. Ds. Donner brengt als rapporteur een schriftelijk verslag uit van de gehoudene kerkvisitatie, waaruit blijkt dat de toestand der kerken over 't algemeen bevredigend is. Enkele voorstellen aan het einde van dit rapport, tot wijziging van het visitatie-reglement, worden aangenomen, alsmede het voorstel Baarn, dat de classis eene herziene uitgave van hare huishoudelijk bepalingen geve, wijl veel daarin is verouderd, gewijzigd, of niet gehandhaafd wordt. Aan eene commissie, bestaande uit de broeders: Ds. Gispen, Ds. den Hengst en oud. Koning, wordt opgedragen om tegen de volgende vergadering dienaangaande eene concept wijziging in gereedheid te brengen.

7. De concept-regeling voor het quotum der Emeriti, enz. wordt ook thans niet in behandeling genomen, wijl blijkt dat daarbij niet in alles rekening is gehouden met den aangegeven maatstaf en de voorgedragen becijfering niet geheel juist is. Aan Deputaten wordt daarom opgedragen tegen de volgende vergadering hun concept te wijzigen en de kerken verzocht vóór einde October de benoodigde gegevens te verstrekken.

8. Wijl er een tekort is in de kas voor de Emeriti, hetwelk met 1 Januari nog grooter zal worden, en geen nieuwe bijdragen vóór dien tijd meer te wachten zijn, besluit de classis dat door alle kerken nog in den loop van dit jaar eene extra collecte tot dekking van dit tekort zal worden gehouden.

9. Bij de regeling van de verschillende deputaatschappen voor 1905, vervallen die voor art. 13 D. K. O. en voor de Studentenkas. Tot scriba der classis wordt benoemd Ds. J. Koppe en tot kerkvisitatoren gekozen: Ds. Gispen, Ds. den Hengst, Ds. Koppe en Ds. Teerink. De overige deputaten worden gecontinueerd.

10. Ds. Teerink wordt wegens zijn consulentschap van Soest vrijgesteld van het vervullen van den dienst des Woords te Scherpenzeel; Ds. Donner aangewezen als consulent van Renswoude, en de vacaturebeurten kunnen ook voor de volgende drie maanden niet toegezegd worden.

11. De deputaat der Zending, Ds. Gispen, deelt mede, dat ondanks de vacature, de arbeid op ons zendingsterrein geregeld voortgaat; dat de Heere boven bidden en denken zegent, en dat weldra zal worden overgegaan tot het beroepen van een dienaar des Woords, waarvoor de voorbede der kerken verzocht wordt.

12. De collectenlijst voor 1905 wordt vastgesteld, waarbij met het oog op de aanvrage om meerderen finantieelen steun door eene kerk, eene tweede collecte voor hulpbehoevende kerken facultatief gesteld wordt, en besloten dat op iedere classis ¼ gedeelte der jaarlijksche bijdrage voor de emeriti, door elke kerk behoort gestort te worden.

13. De classis besluit dat de dienaren des Woords, naar alphabetische volgorde, zich zullen belasten met het opmaken der korte notulen, die vóór het uiteengaan der vergadering zullen vastgesteld worden.

14. Als roepende kerk voor de volgende vergadering wordt aangewezen Bunschoten A en B.

15. Na dankgebed door den assessor, Ds. Koppe, sluit de praeses de vergadering.

Namens de classis,

H. DE BRUIJN, *h. t. Scriba.*

Een goede tijding uit N. Holland boven b. Y.

Het was voor de Geref. kerk van Zunderdorp Donderdagavond 3 Nov. een blijde ure. Moest de gemeente meer dan 10 jaren saamkomen in een donkere en lage schuur, nu zij dien avond voor het eerst na vele jaren in een vriendelijk en ruim kerkje mocht nederzitten, waren wij gelijk degenen die droomen.

Groot was de schare die was opgekomen; ook deputaten uit genabuurde kerken waren tegenwoordig, zoodat het kerkgebouw meer dan gevuld was.

Onze Leeraar had ten grondslag van zijn rede gelegd Psalm 126. Ouderling J. Kok Czn. was de tolk van kerkeraad en gemeente, om onzen Leeraar den welverdienden dank te betuigen voor de toewijding in de zaak der verbouwing betoond. Nog werd het woord gevoerd door Ds. M. v. d. Mast en Ds. P. A. Lanting, van wie de eerste in herinnering bracht hoe bij zijn komst te Nieuwendam, 21 jaar geleden, er te Zunderdorp slechts drie vrouwen waren, die naar de rechte paden vroegen. De Heere heeft ook hier de gevangenen Zions wedergebracht.

De kerkeraad betuigt zijn hartelijken dank aan alle kerken, zoowel aan die in de Classis Edam en provincie N.-H., als aan de vele kerken in het Vaderland, die door gebed en gave steun hebben geboden. Zelfs tot over de grenzen vond onze bede om hulp gehoor.

We hebben intusschen nog een tekort van ± *f* 300 en de kleine gemeente te dezer plaatse heeft zelve zelfs boven haar vermogen bijgedragen. Neige de Heere dan nog vele harten om uit dezen nood ons te helpen. Grijpt, broeders en zusters, naar een postwissel en verblijdt ons door een gave.

Het adres voor toezending van giften is: Ds. A. Schweitzer te Buiksloot.

Het ongeloof rondom ons worde steeds meer afbreuk toegebracht. Onze hulpe is in den Naam des Heeren.

Die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien.

De kerkeraad der Geref. kerk van Zunderdorp,

G. H. SLEGT, *scriba.*

Kort Verslag van de vergadering der Classis 's Hertogenbosch, gehouden 20 Oct. 1904.

De vergadering wordt op de gebruikelijke wijze geopend, de lastbrieven worden nagezien en in orde bevonden.

In het Moderamen nemen zitting D.D. Binnema, praesis, Brummelkamp, scriba, Visser, assessor.

De notulen worden gelezen en goedgekeurd.

De deputaten van approbatie van beroepen attesten van predikanten deelen mede, dat zij eervol ontslag hebben verleend uit de Classis aan Ds. J. Jansen bij zijn vertrek naar Nieuw Buinen.

Onderscheiden ingekomen stukken worden behandeld.

Aan het verzoek van de redactie van den Bond van de Geref. Kerken in Brabant en Limburg om inzending van classicale berichten en verslagen zal worden voldaan.

Aan een broeder die bij de classis een bezwaar inzond tegen een handeling van zijn Kerkeraad, zal worden geantwoord dat de Classis zijne bezwaren niet deelt.

De rondvraag naar Art. 41 D. K. O. loopt bevredigend af. Aan enkele Kerken wordt advies gegeven.

Besloten wordt de Kerk van H., die zeer zelden afgevaardigden ter Classis zendt, ernstig te wijzen op het onordelijke van zulk een handeling.

De vacatures buiten worden geregeld.

Helmond zal worden gediend door 's Hertogenbosch en Vrijhoeve Capelle; Helenaveen door Sprang.

Tot Kerkvisitators worden benoemd: DD. J. M. Mulder, J. van Haringen, A. Brummelkamp, J. Visser; tot deput. ad examina DD. J. M. Mulder en J. van Haringen; tot actuaris en classicaal correspondent Ds. J. M. Mulder; tot classicaal quaestor br. J. H. Verhagen, ouderl. te 's Hertogenbosch; tot deput. voor de Kas van hulpbeh. Kerken DD. J. Visser, A. Brummelkamp en oud. H. Schreuder te Veen, penningmeester; tot deputat. van approbat van beroepen attesten van predikanten DD. H. J. Binnema, J. van Haringen en oud. G. Branderhorst te Genderen.

De penningmeester van de Kas voor hulpbeh. Kerken brengt verslag uit van zijn gehouden beheer. De boeken worden nagezien en in orde bevonden. De praesis zegt hem dank voor zijn keurig verslag, dat in het classicaal archief zal worden gedeponeerd.

Ds. Brummelkamp houdt een referaat over de vraag: welke belijdenis moet aan de Javaansche Kerken worden gegeven?

De praesis sluit de vergadering met dankging.

A. BRUMMELKAMP, *scriba.*

Verslag van de Centrale Pastorale Conferentie.

I.

Zoo werd dan de Centr. Past. Conferentie ditmaal weder te Zwolle gehouden; thans niet in de Plantagekerk, maar in de vergaderzaal van de Buiten-Societeit bij het Station. Men had, om de gezelligheid te bevorderen, aan eene vergaderzaal boven een kerkgebouw de voorkeur gegeven.

Het was 22 September, toen de Conferentie gehouden werd. Reeds kwam een gure wind het najaar aankondigen; maar deze had niet kunnen verhinderen, dat een groot getal van broeders, hoogleeraren, predikanten, ouderlingen, diakenen, studenten en anderen uit verschillende oorden des lands waren saamgekomen. En het was den broeders blijkbaar goed elkander te ontmoeten; men verlangde er naar, eene der kwestiën van het kerkelijk leven onder de oogen te zien, bovenal om een en ander te vernemen, wat in de ambtelijke bediening voorlichten en sterken kan; waarbij nog komt, dat men op een samenkomst als deze zich vrij kan uitspreken. Zoo iets sterkt den broederband, geneest van onjuiste voorstellingen, en verhoogt de actie van het ambtelijk en kerkelijk leven.

Te 10 uur des voormiddags werd de Conferentie geopend. Deze opening geschiedde door den voorzitter, Prof. L. Lindeboom, op gebruikelijke wijze, n.l. door het zingen van een psalmvers, door gebed en het lezen van een gedeelte van Gods Woord. Gezongen werd Ps. 68 : 16, gelezen Rom. 12 : 1—11.

De voorz. richt nu een woord van welkom tot de saamgekomen broeders en drukt er zijn blijdschap over uit, dat zoo velen aan de oproeping tot deze vergadering hebben gehoor gegeven. Hij herinnert er aan, dat deze Conferentie het reeds 28 jaren heeft uitgehouden; dat er wel jaren zijn geweest, waarin zij niet gehouden werd; dat wel eens gevraagd werd: zal men deze conferentie nog laten voortbestaan? Doch telkens werd de begeerte om ze te houden weer uitgesproken en kwam men dan ook weer bijeen. Deze Conferentie vooral kan een hoogstbelangrijke zijn. De punten op het agendum onder de Varia voorkomende, worden onder de aandacht gebracht; inzonderheid de drie referaten, welke de hootdschotel van deze Coferentie zullen uitmaken. Deze drie referaten zijn verschillend van aard en strekking, maar zijn toch hierin één, dat zij alle drie zich bepalen tot het inwendige leven der kerk. En inwendig heeft die kerk steeds zuivering en versterking van noode, opdat zij des te meer het licht van Gods Geest, door welken onze verheerlijkte Middelaar in haar woont en werkt, naar buiten in de wereld doe uitstralen.

Er is soms een strooming merkbaar, die de kerk en hare ambtsdragers op de singels en in de achterstraten zoekt te brengen. Maar zoo mag het niet zijn. De kerk moet steeds voorop gaan, zoowel uit- als inwendig. De dienaren des Woords en de ouderlingen der gemeente moeten, zal het wel zijn, mannen zijn van kracht. Zij hebben het licht des Heeren naar hunne onderscheidene gaven te doen opgaan over alle terreinen des levens. Die roeping mogen ze zich niet uit de handen laten nemen. De kerk moet zijn het licht op den kandelaar, opdat zij alles met het licht des Woords beschijne. Wanneer de kerk achteruitgaat, gaat heel het land achteruit.

Hoe wij de kerk hebben in te richten en te openbaren, dit is de vraag, waar het om gaan moet; die tot oplossing moet worden gebracht. En als we onze roeping dan wel verstaan, dan hebben we eerst van binnen alles goed te ordenen en te verzorgen, alle organen tot elkander in de rechte verhouding te brengen, opdat de kerk dan nu ook als het organisme van den H. Geest in haar volle kracht naar buiten trede. Dat zal dan ook geschieden wanneer we aan Hem, die het Hoofd der kerk is, meer en meer onze kracht ontleenen, steeds meer in eendrachtige samenwerking en broederlijke eenheid onze hooge en heilvolle roeping in de vreeze Gods vervullen, doch alzoo ook steeds meer en steeds helderder het licht laten schijnen, waarmede de Geest des Heeren ons bestralen komt.

Moge dan ook deze Conferentie daartoe dienstbaar zijn! —

Een Correspondent van *de Telegraaf* en *de Provinciale Overijselsche Courant* vraagt toegang, tot het geven van een verslag. De Conferentie wil zich echter in hare vrijheid van discussie niet zien belemmerd en kan daarom het verzoek van dezen correspondent niet inwilligen.

Thans komt Prof. Dr. H. Bouwman aan het woord en spreekt zijn referaat uit over: De Professoren op de Generale Synode, in het licht van het kerkrecht en de geschiedenis van de Gereformeerde Kerkenorde".

Prof. Bouwman begint met er aan te herinneren, dat er geen nieuws is onder de zon; dat ook de kwestie, waar het thans over gaat, niet een nieuwe maar een oude kwestie is; dat reeds drie eeuwen geleden de vraag aan de orde kwam: moeten de professoren in de Theologie ook een plaats op de Generale Synode hebben? En zoo ja, hoe moeten ze dan ter Synode komen; welke macht en bevoegdheid komt hun dan op de Synode toe? hebben ze daar een decisieve, óf slechts een adviseerende stem? Met het optreden der Vrije Universiteit, wier Professoren in de Godgeleerdheid steeds een plaats op onze Generale Synoden ontvangen, is deze vraag opnieuw weer aan de orde gekomen. Sommigen toch zijn er die meenen, dat aan hen geen plaats op de Synode toekomt; anderen zijn voor den Professoren-invloed in 't algemeen, althans voor een te grooten invloed bevreesd.

Buitenland.

Engeland. Geen compromis tusschen de Vrije Schotsche kerk en de vereenigde Vrije kerk.

Met belangstelling volgt zeker menig lezer van *De Heraut* datgene, wat er in deze dagen in Schotland voorvalt. Onderscheidene malen wezen wij er op, dat eene kleine groep belijders in de Vrije Schotsche kerk, die niet wilden medegaan met de vereeniging dier kerk met de geünieerde Presbyteriaansche kerk ten slotte het burgerlijk proces om de goederen heeft gewonnen.

Het is nu een feit, dat eenige belijders van den Christus, geleid door een 24 tal predikantenmeesters geworden zijn van een kapitaal van ruim 120 miljoen guldens en van een duizendtal kerkgebouwen.

De leiders der vereenigde kerk hebben groote vergaderingen in de Schotsche hooglanden en in andere streken gehouden, waarin het vonnis van het hoogste gerechtshof scherp werd aangevallen, terwijl men poogde voor de instandhouding van de getroffen vereeniging geestdrift te wekken. Dit laatste is wel te verstaan. Menigeen die vroeger tot de Vrije Schotsche kerk behoorde, zal het betreuren, dat het kerkegoed ten gevolge van de vereeniging met de Presbyterianen is verloren gegaan. Daarop rekenen de mannen van de Vrije kerk, en daarom hebben zij er zich niet alleen toe bepaald, om de op hen gerichte aanvallen af te weren, maar hebben zij tevens een noodiging tot alle voormalige leden der Schotsche Vrije kerk laten uitgaan, om de daad der vereeniging teniet te doen en tot de Vrije Schotsche kerk weder te keeren. Ook verklaarde de Vrije Schotsche kerk in hare vergadering, dat de predikanten, zendelingen, professoren allen aan de Vereenigde Vrije kerk verantwoordelijk zijn, en dat deze kerk een waarborg moest geven, dat geen van de zijde der geunieerde kerk geen aanvallen doen zou tegen de Vrije Schotsche kerk en de Westminstersche confessie.

De toestand kon echter zoo niet blijven. De onderhandelingen om tot een vergelijk te komen, hebben den 28sten September, 7 en 14 October plaats gehad; zij werden op een vriendschappelijken toon gevoerd, maar men kwam niet tot een resultaat. De vereenigde kerk wenschte tot een definitieve schikking te komen, terwijl de Vrije Schotsche kerk alleen eene voorloopige overeenkomst wenschte te sluiten, denkelijk in de hoop dat menigeen zich nog bij hare kerk voegen zou. Nadat de noodige maatregelen genomen waren ten opzichte van het betalen van belastingen en tractementen, zouden de punten behandeld worden die in he memorandum der Vrije kerk genoemd waren. De vereenigde Vrije kerk had een tegenmemorandum opgesteld, waarin gunstiger voorwaarden bedongen werden. De tegenpartij wilde dit laatste memorandum niet als grondslag voor de onderhandelingen laten gelden.

Reeds was een subcomité gevormd om het eigendomsrecht der plaatselijke gemeenten te regelen; doch bij de besprekingen over het eerste punt bleek het al, dat men niet tot overeenstemming komen kon. De vereenigde vrije kerk verklaarde dat zij niet alle hangende processen der afzonderlijke gemeenten kon doen ophouden, en sprak uit dat zij er bezwaar tegen had om den eisch toe te staan, alle stukken over te geven, vooreerst omdat in sommige gemeenten de Vrije Schotsche kerk geen leden had, en ook wijl andere gemeenten tot de vroegere „Gereformeerde presbyteriaansche kerk" behoord hadden, die eerst in 1876 met de vrije Schotsche kerk vereenigd was. Zij stelde voor de verschillende gebouwen, zalen en bibliotheken gemeenschappelijk te gebruiken en had overigens bedenkingen tegen de voorwaarden der vrije kerk. De vertegenwoordigers der vrije kerk gaven hunne bevreemding te kennen, dat de mannen der vereenigde kerk met nieuwe voorstellen kwamen en verklaarden, dat zij niet verder wilden gaan dan in de volgende punten wordt aangegeven: 1. Minnelijke schikking in zake processen, waaromtent het de vraag is of de eindbeslissing door den hoogsten rechter ook daarvoor beslissend is. 2. Erkenning van het recht der vrije kerk om het eigendom der afzonderlijke kerken in bezit te nemen voor zoover zij dit noodig heeft. 3. De gebouwen voor het bestuur der kerk, de vergaderzaal, bibliotheek, Universiteit behooren aan de vrije kerk, maar zij wil aan de vereenigde kerk volgens haar goedvinden een deel van haar recht afstaan.

Toen men er over discussieerde welke processen onder punt 1 te rekenen waren, verklaarden de vertegenwoordigers der vereenigde vrije kerk, dat zij tot hun spijt de onderhandelingen moesten afbreken, daar de vrije kerk slechts te vinden was voor eene voorloopige regeling en de vereenigde vrije kerk eene definitieve schikking beoogde, die door het parlement kon goedgekeurd worden.

De vrije kerk heeft daarop aan het parlement het verzoek gericht, het door het huis der Lords uitgesproken vonnis voor aanstonds uitvoerbaar te verklaren.

Het is dus duidelijk, dat de overwinnende partij hare rechten wil handhaven. De vereenigde vrije kerk hoopt, dat de regeering en het parlement maatregelen zullen nemen, om haar gunstiger voorwaarden te bieden dan die de vrije kerk haar wil toestaan. Zij hoopt dit in de overtuiging, dat wanneer het vonnis, dat het huis der Lords sloeg, eenvoudig uitgevoerd wordt, er onmogelijke toestanden zullen geschapen worden.

Wij vernamen, dat het Palement het vonnis reeds uitvoerbaar verklaard heeft. Van harte hopen wij, dat partijen alsnog tot eene schikking zullen geraken. Maar het is wenschelijk, dat men van een eenmaal verkregen recht vrijwillig geen afstand doet. Zal de vrije Schotsche kerk zich daarboven weten te verheffen?

Frankrijk. De wind begint uit een anderen hoek te waaien.

Tot voor korten tijd was men in de Protestantsche kringen van Frankrijk volbloed anti-Roomsch. Dit is niet te verwonderen; immers de Fransche Protestanten hebben zoo ontzaggelijk van de vervolging der Roomschen te lijden gehad; men denke slechts aan de Parijsche bloedbruiloft, aan de herroeping van het edict van Nantes, aan de kerken in de woestijn, die zich trots de dragonnades wisten te handhaven. Daarbij komt, dat sedert de Revolutie in Frankrijk triumfeerde, de Protestanten meer vrijheid van beweging kregen en dat, vooral na den val van het tweede Keizerrijk, zij volledige vrijheid van propaganda hadden. Daarbij komt, dat vele Fransche Gereformeerden in den waan verkeeren, dat de beginselen waarvan de Fransche Revolutie uitging, eigenlijk hun oorsprong hebben niet in de mannen van het ongeloof, maar in niemand minder dan Calvijn! Geen wonder dat de Fransche Gereformeerden met de liberalisten van allerlei gading overtuigd waren van de stelling, dat het clericalisme in de eerste plaats *de* vijand is, dien men heeft te bestrijden. Daarom hebben de Fransche Gereformeerden al de ministeries gesteund, die in de laatste jaren het land hebben geregeerd. Men was het ook eens met al de maatregelen, die genoemde ministeries namen, om den invloed der Roomsche kerk te breken; men zag zelfs zijne eigene Gereformeerde scholen gaarne te gronde gaan, omdat men begreep, dat dit offer moest gebracht, om door de „leekenschool" den invloed der Roomsche scholen teniet te doen.

Doch in deze is eene kentering gekomen.

Het is te verwachten dat het Concordaat verbroken zal worden, d. w. z. dat de staat zal ophouden aan de ambtsdragers der kerken geld te geven. Dit is echter het ergste niet. De kerken kunnen zelve voor het onderhoud harer dienaars zorgen, als zij er prijs op stellen dat die dienaars hunne ambten blijven vervullen. Maar de Fransche radicalen en socialisten zijn van plan de vrijheid der kerken aan te randen, of liever, zij gaan voort de kerken lagen te leggen, om gedaan te krijgen dat zij zich niet kunnen roeren of bewegen. Zoo werd reeds jaren geleden aan de kerken verboden erflatingen te aanvaarden. Zoo wil men nu, volgens de voorgestelde nieuwe wet op scheiding van kerk en staat, aan de kerken verbieden in onderling verband met elkander te leven. Immers in art. 8 der door het ministerie-Combes voorgestelde wet wordt voorgeschreven, dat de verschillende kerken zich niet mogen vereenigen, voor zoover die vereeniging gaat buiten het departement waartoe de kerken behooren. Het houden dus van Provinciale en Generale synoden zal verboden worden. Hoogstens zal men Classicaal kunnen samenkomen. Reeds heeft de Opper-Rabbijn van Frankrijk er op gewezen, dat wanneer genoemd artikel aangenomen wordt, onderscheidene kleinere Joodsche gemeenschappen niet zullen blijven bestaan. Zoo zal het ook met vele Roomsche en Gereformeerde kerken gaan, wanneer zij niet gesteund worden door de geheele kerkelijke gemeenschap; zal menige Roomsche kerk op een klein dorp en menige kleine Gereformeerde Gemeente zich niet kunnen staande houden.

Zullen nu eindelijk de Fransche Gereformeerden gaan inzien, dat zij door het steunen der Fransche radicalen medegeholpen hebben om het zwaard te smeden dat thans op hun eigen borst wordt gezet?

Wij hopen het. Reeds achten wij het een gunstig verschijnsel, dat de vraag is opgeworpen of er geene mogelijkheid zou zijn, om de Protestantsche en Roomsche kerken in nauwere betrekking tot elkander te brengen, ten einde den stroom, die zich tegen allen godsdienst verheft, het hoofd te kunnen bieden. Het Parijsche blad *La Revue* heeft over dit denkbeeld onderscheidene mannen van invloed gepolsd. De slotsom van de ingewonnen adviezen is, dat men wel de gedachte aan eene *vereeniging* van de twee kerken als onmogelijk verwerpt, maar toch ook uitspreekt, dat meerdere *toenadering* niet alleen wenschelijk maar ook mogelijk is, waarbij de beide kerken hare godsdienstige overtuiging kunnen behouden.

Van Roomsche zijde hebben hunne gedachten uitgesproken mannen als Brunetière, de bekende redacteur van het Fransche tijdschrift de *Revue des Deux Mondes*, de aartsbisschop van Albi, Mgr. Mignot, eenige professoren en parlementsleden. Zij zijn het er allen eens over, dat de kerken te ver van elkander verwijderd zijn om op kerkelijk terrein tot vereeniging te komen, maar op maatschappelijk gebied zou zeker saamwerking zeer wel mogelijk zijn.

Onder de Protestanten heeft Ds. Babut, een geacht Geref. predikant te Nimes zich aldus uitgelaten: „Eene vereeniging van de verschillende Christelijke kerken is ongetwijfeld een zeer begeerlijke zaak. Atheisme en ongodsdienstigheid zijn in den tegenwoordigen tijd de groote vijanden van al de volgelingen van Christus. Allen die hiervan overtuigd zijn, zouden, zonder hunne respectieve belijdenissen vaarwel te zeggen, eene vereeniging of verbond kunnen vormen, om te verdedigen het geloof in den Hemelschen Vader, God, die geest, licht en liefde is, en in Christus, die deze waarheden aan de wereld heeft gegeven. Hieraan zou de nieuwe vereeniging een nieuw beginsel kunnen verbinden, dat van absolute vrijheid van geweten, en de afkeuring van alle onverdraagzaamheid in het verleden, heden en de toekomst."

Dit woord van den heer Babut verheugt ons zeer. Er blijkt uit, dat nu het gevaar van vervolging voor de kerk des Heeren dreigt, onder de Fransche Gereformeerden de overtuiging geboren wordt, dat men niet de Roomsche kerk, maar wel de toenemende Godloochening als den voornaamsten vijand, die te bestrijden is, ging beschouwen. Mochten de Roomschen uit hetgeen er in de laatste jaren geschied is, geleerd hebben, om, als zij opnieuw het roer van zaken in handen krijgen, geen heil te zoeken in het kortwieken van de vrijheid der Protestanten, gelijk in vroeger jaren menigmaal is gebeurd!

Ook buiten Frankrijk heeft deze beweging de aandacht getrokken. Paul Chapuis, Prof. aan de Universiteit van Lausanne, oordeelt, dat eene vereeniging, hoezeer gewenscht, alleen dan duurzaam zou zijn, indien bij Roomschen en Protestanten de beschouwingen aangaande ware vroomheid gewijzigd werden. A. M. Fairbain van Oxford zegt: „Ik houd mij overtuigd, dat het niet mogelijk is ons volk te bewegen eene vereeniging met Rome zelfs in overweging te nemen." Dr. Adolf Harnack, de bekende Prof. van Berlijn, oordeelt, dat eene vereeniging onmogelijk is; het eenige wat men verkrijgen kan, zou zijn een verkeeren op meer vriendschappelijken voet bij de godsdienstoefeningen in te voeren.

Het komt ons evenwel voor, dat uit al het bovenstaande blijkt, dat er onder de Fransche Gereformeerden eene kentering gekomen is, waarover wij ons hebben te verblijden, omdat er hoop bestaat dat zij op den duur geen slippendragersdienst zullen doen voor het allen godsdienst vijandige radicalisme.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

OOST EN WEST.

XXXVI.

LEEKENDE LEEREND.

Lang echter voor de twee maanden om waren, van welke in het vorig hoofdstuk gesproken is, openbaarde zich bij allen die kinderen hadden welke ter school konden gaan, een groote ontevredenheid.

Die groeide nog aan, toen de bevolking door dat weder verhuizers uit Europa waren gekomen, vermeerderd was, en deze ook kinderen meebrachten, die het getal vacantiehouders vergrooten, welke allerlei kattenkwaad uithaalden. Zij „liepen wild als verkens rond, een yder in de weegh," en de bevelhebber van het fort, dat allengs tot een stadje aangroeide, begreep nu dat er toch iets diende gedaan te worden, en 't niet aanging te wachten tot mettertijd bericht uit Nederland kwam. Misschien vreesde hij dat daar ginds over hem zou worden geklaagd, als hij niet zorgde dat de school weer begon, eer een nieuwe bevelhebber of gouverneur overkwam.